

VERKSAMHETSPLAN 2023

VISION

STR-T ska vara ett språkrör, ett stöd och en inspirationskälla för alla som känner samhörighet med meänkieli och med det ursprungliga språkområdets kultur och historia.

VÄRDEGRUND

STR-T hävdar alla människors lika värde och rättigheter. Vi verkar för utveckling och bevarande av meänkieli och vår kultur samt deltar i samhällsdebatten i frågor som rör vår minoritet.

FÖRBUNDETS MÅLSÄTTNING ENLIGT STADGAR

Svenska Tornedalingars Riksförbund, Tornionlaaksolaiset, STR-T, är en intresseorganisation i språkliga, kulturella och samhällliga frågor. Förbundet är en intresseorganisation för alla som känner samhörighet med meänkieli och det ursprungliga språkområdets kultur och historia. Förbundet som grundades 1981 är religiöst och partipolitiskt obundet. Förbundet är ett språkrör för en ursprunglig inhemsk, språklig och kulturell minoritet och utgör regeringens remissinstans i frågor som rör minoriteten. Målsättningen är att främja, stärka, synliggöra och förankra minoritetens identitet, språk, kultur och historia.

FÖRBUNDETS SPRÅKPOLICY OCH PERSPEKTIV PÅ IDENTITETEN

2008 antog förbundet följande språkpolicy: *STR-T:s mål är att främja och utveckla meänkieli i både tal och skrift. Vi äger en förståelse för de lokala varieteterna som tillämpas och utvecklar språket med språkbrukare och myndigheter.* Språkpolicyn har sin utgångspunkt i att språkliga rättigheter är mänskliga rättigheter och att förbundet arbetar på ett inkluderande sätt.

Tornedalingar är erkända som nationell minoritet och meänkieli är erkänt som ett nationellt minoritetsspråk. Alla identifierar sig inte som tornedalingar, en del identifierar sig som kväner eller lantalaiset. Meänkieli består framför allt av tre dominerande varieteter – tornedalsvarietet, gällivarevarieten och lannankieli.

SAMMANFATTNING MÅLSÄTTNING 2023

MÅL 2023
FÖRBUNDET
EKONOMI 1.1
Intensifierat arbete för ett ökat ekonomiskt stöd till förbundet.
Arbete för egenbestämmande över minoritetens medel
LOKALA VERKAMHETEN 1.2
Öka stödet till lokalföreningar i olika frågeställningar genom förstärkning av personal.
Verka för ökad kommunikation och samarbete mellan moderförening och lokalföreningar.
Genomföra minst ett gemensamt och ett enskilt dialogmöte med samtliga lokalföreningar.
Verka för ökad samordning med lokalföreningar vid samråd med myndigheter och organisationer.
Stötta bildandet av nya lokalföreningar.
HISTORIA 1.3
Återbegravning av de återtagna kvarlevorna som ursprungligen kommer från Akamella kyrkogård.
Verka för mer vetenskaplig forskning inom kultur och historia.
Verka för att erhålla medel för förstudie/projekt om vår historia
Genomföra turnéer för visning av Kotimatkavagnen.
Verka för att frågan om det finns fler urfolk i Sverige ska prövas av svenska staten.
Verka för att minoritetens perspektiv beaktas i översynen av rennärlagslagen och verka för ändring av de förminsande kommittédirektiven.
Verka för ökad kunskap avseende traditionella kombinationsnärlagsfång som funnits och finns inom vårt geografiska område genom inkludering i arbetet med konventionen om biologisk mångfald(CBD).
SANNINGS- & FÖRSÖNINGSKOMMISSIONENS ARBETE 1.4
Följa upp och ha inflytande i sannings- och försoningskommissionens arbete.
Verka för att kommissionen ska ha förutsättningar att utföra sitt arbete enligt direktiven.
Verka för stärkta förutsättningar att implementera innehållet.
UTBILDNING 1.5
Verka för att staten tar fram en utbildningsstrategi för meänkieli och dess varieteter.
SPRÅKCENTRUM & SPRÅKVÅRD 1.6
Samverka med Språkcentrum för meänkieli, särskilt i språk- och identitetsfrågor.
Samverka med språkvårdarna.
KULTUR 2
Verka för delaktighet i projektet Kultursamlade verksamhet för tornedalingar, kväner och lantalaiset.
Arbeta för inkludering i konventionen om biologisk mångfald.
Inventera vilka personliga resurser som finns inom vårt område som skulle kunna vara delaktiga i revitalisering av hantverkstraditioner med anknytning till traditionell verksamhet inom området.
Samverka med Tornedalsteatern för stärkt synliggörande av minoritetens kultur, historia och språk.
ATTRAHERA MEDLEMMAR 3
Öka medlemsantalet med tio procent.
MEDIA 4
Säkerställa en långsiktig ökning av programproduktion inom public service med åtföljande ökning av sändningstimmar.
VÅRD & OMSORG 5
Samråd och uppföljning med berörda myndigheter inom vård och omsorg så att lagen efterlevs.
STRATEGISKA SAMVERKANSPARTER 6
Anordna gemensamma aktiviteter med andra nationella minoriteter och organisationer.
Utifrån förbundets möjliga arbetskapacitet starta samverkan med externa minoritetsaktörer.
METAVISI
En utökad och stadig budget för METavisi.
PROJEKT
De enskilda projekten ska bära sina egna kostnader.

FÖRBUNDETS MÅLSÄTTNING 2023

1.1 KRAFTIGT FÖRBÄTTRAD EGEN FINANSIERING

Att fortsättningsvis arbeta med inflytande ser STR-T som särdeles prioriterat med hänvisning till Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk (SFS 2009:724). STR-T är regeringens remissinstans i minoritetsfrågor, vilket kräver en insatt och välfungerande kansliorganisation med fler anställda. Detta är en förutsättning för att man på ett stadigvarande och seriöst sätt ska kunna stötta lokalföreningar samt informera, bevaka och stötta kommuner och myndigheter. Riksorganisationen ser med stor oro på den ekonomiska utvecklingen som inför 2023 gått åt fel håll trots ideliga ansträngningar och framgångsrikt minoritetspolitiskt arbete på olika plan.

MÅLSÄTTNING 2023:

- Intensifierat arbete för ett ökat ekonomiskt stöd till förbundet.
- Arbete för egenbestämmande över minoritetens medel.

1.2 STÄRKA OCH UTVECKLA DEN LOKALA VERKSAMHETEN

För att stärka tornedalingars, kväners och lantalaisets inflytande i samhälleliga frågor är det av vikt att den enskilde känner till lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk och hur den tillämpas. Syftet med lokalföreningar är att påverka i frågor som rör samhällsutveckling och minoritetsfrågor på lokal nivå. Detta skapar möjlighet för förbundet att effektivare verka på den nationella arenan. Förbundsstyrelsen vill också ha en närmare kontakt och samarbete med lokalföreningarna.

MÅLSÄTTNING 2023:

- Öka stödet till lokalföreningar i olika frågeställningar genom förstärkning av personal.
- Verka för ökad kommunikation och samarbete mellan moderförening och lokalföreningar.
- Genomföra minst ett gemensamt och ett enskilt dialogmöte med samtliga lokalföreningar.
- Verka för ökad samordning med lokalföreningar vid samråd med myndigheter och organisationer.
- Stötta bildandet av nya lokalföreningar.

1.3 HISTORIA

Under 2022 har STR-T varit initiativtagare och lett arbetet med repatriering av tornedalska, kvänska, lantalaisiska och samiska kvarlevor från Akamella kyrkogård, bevarade i Samemuséet Sida i finska Enare. Det handlar om 23 skallar som nu förvaras i Pajala församlings lokaler i väntan på återbegravning.

Förbundet har etablerat kontakter med Enheten historia vid Luleå tekniska universitet under 2020 där förbundet lyft fram vikten av mer vetenskaplig forskning inom bland annat vår kultur och historia. Kontakten har fortsatt under 2021 och 2022. Universitetet har uttryckt intresse och avsikt att ansöka om medel för forskning om tornedalingar, kväner och lantalaisets historia.

Kotimatka är en utställningsvagn om minoritetens kultur och historia, framtagen av Försvarsmuséum Boden på uppdrag av STR-T. Kotimatkas syfte är att sprida kunskap om minoritetens historia med förstudien *Då var jag som en fånge* – statens övergrepp på tornedalingar, kväner och lantalaiset under 1800- och 1900-talet, som utgångspunkt.

Förbundet deltar i fokusgrupp för framtagning av material om historiska skeenden som påverkat minoriteten i utbildningssyfte. Detta arbete leds av Forum för levande historia.

En formell begäran att regeringen ska erkänna tornedalingar, kväner och lantalaiset som urfolk enligt artikel 1 i ILO 169 överlämnades till kultur- och demokratiminister Amanda Lind och landsbygdsminister Jennie Nilsson i maj 2020. Förbundet skickade därefter skrivelser till statsrådet Lind med begäran om dialog i kravet om urfolksstatus. I september 2020 erhöll förbundet skriftligt svar från statsråd Lind att regeringen i nuläget inte har för avsikt att utreda frågan om ytterligare urfolk i Sverige. Förbundet fortsätter att arbeta för urfolksstatus.

Under våren 2021 tillsattes en parlamentarisk kommitté som ska se över rennäringslagen. En fråga som påverkar vår minoritet i högsta grad då utredningen berör markanvändning, rätten till renskötsel, jakt och fiske. Utredning handlar också till stor del om historieskrivning. STR-T har arbetat framgångsrikt för inkludering och har från att vara exkluderade helt och hållet, nu fått en plats i sakkunniggruppen som innebär erkännande och inflytande.

Under de århundraden som vi kan överblicka, har våra kulturbärare haft en stor förmåga att anpassa sig till rådande omgivningsfaktorer och utvecklat kombinationsnäringsfång¹ i samklang med naturen. Dessa kom att vara, under århundraden och i stor utsträckning, förutsättningen för många människors vardagliga hushållning. I samklang med naturen, landsbygden, lantbruket, jakt och fiske och den av tradition bevarade gränsöverskridande verksamheten, utvecklades de kombinationsnäringsfång som gav folket sin bärning.

MÅLSÄTTNING 2023:

- Återbegravning av de återtagna kvarlevorna som ursprungligen kommer från Akamella kyrkogård.
- Verka för mer vetenskaplig forskning inom vår kultur och historia.
- Verka för att erhålla medel för förstudie/projekt om vår historia.
- Genomföra turnéer för visning av Kotimatkvagnen.
- Verka för att frågan om det finns fler urfolk i Sverige ska prövas av Svenska Staten.
- Verka för att minoritetens perspektiv beaktas i översynen av rennäringslagen och verka för ändring av de förminskande kommittédirektiven.
- Verka för ökad kunskap avseende traditionella kombinationsnäringsfång som funnits och finns inom vårt geografiska område genom inkludering i arbetet med konventionen om biologisk mångfald(CBD).

¹ Kombinationsnäringsfång = flera olika sätt att skaffa sig levebröd

1.4. DELAKTIGHET I SANNINGS- OCH FÖRSONINGSKOMMISSIONENS ARBETE

Den 19 mars 2020 meddelade regeringen att en sannings- och försoningskommission för tornedalingar, kväner och lantalaiset (Ku 2020:01) kommer att tillsättas under ledning av kommissionens ordförande Elisabeth Fura. Ett delbetänkande har getts ut sommaren 2022 och samtliga intervjuer är genomförda. Kommissionen arbetar nu med analys- och förankringsarbete. Arbetet kan följas via www.komisuuni.se.

MÅLSÄTTNING 2023:

- Följa upp och ha inflytande i sannings- och försoningskommissionens arbete.
- Verka för att kommissionen ska ha förutsättningar att utföra sitt arbete enligt direktiven.
- Verka för stärkta förutsättningar att implementera innehållet.

1.5 UTBILDNING

STR-T kan efter mer än tio års erfarenhet av lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk konstatera att förbundet flyttat fram sina positioner men har svårt att få gehör för frågor inom utbildning precis som andra nationella minoriteter. Bristerna inom utbildningsområdet som påtalats under flera år har inte åtgärdats och det saknas fortfarande en övergripande strategi för utbildning. Nedan anges förslag till lösningar enligt STR-T.

- Att modersmålsundervisning ska utökas enligt Europarådets rekommendationer.
- Att barn i förskola samt förskoleklass ska ha rätt till modersmålsstöd.
- Att Skolverket får ett långsiktigt övergripande ansvar för produktion av läromedel för minoritetsspråket meänkieli och läromedel om tornedalingar, lantalaiset och kväner. Produktion av läromedel behöver komma igång omgående och säkerställas på lång sikt i dialog med företrädare. Frågan är uppmärksammas av SOU 2017:60.
- Att en stark och tydlig lärarutbildning samt lärarfortbildning skapas vid Umeå universitet. Att ett universitet har ansvar både för en stark grundutbildning, en bra lärarutbildning och en kontinuerlig lärarfortbildning är tillsammans med produktion av läromedel och språkvård nyckeln till att meänkieli även i framtiden kan vara ett levande språk i Sverige.
- Att man i Sverige gör en kartläggning av kunskapen hos både grundskoleelever och gymnasieelever då det gäller de nationella minoriteterna, enligt de krav som finns i både läroplaner och kursplaner. STR-T påpekar också vikten av att en kontinuerlig uppföljningsmekanism finns, för att säkerställa kunskapen hos barn och unga om de nationella minoriteterna i Sverige.
- Att en kartläggning av kunskapsnivån hos lärarstuderande utreds i hela Sverige och visar det sig, vilket STR-T misstänker, att kunskapen om t.ex. minoriteten meänkielitalande är låg, behöver lärosätena tvingas till att införa obligatorisk information om de nationella minoriteterna, oavsett nivå och inriktning och oavsett var i landet man går en utbildning. Frågan är uppmärksammas av SOU 2017:60.
- Att ändra lagstiftningens utformning då det gäller utbildning i förvaltningsområdet så att även grundskolan inkluderas på samma sätt som barnomsorgen idag.
- Att tolk- och översättarutbildning skräddarsys för att passa meänkieli och att den utbildningen genomförs på det universitet som har både grund- och lärarutbildningsansvar.
- Att resurser tillsätts så att Tornedalens Folkhögskola kan påbörja etableringen av ett nationellt center för grundläggande utbildning i meänkieli för vuxna.
- Att införa kontrollfunktion som bevakar att huvudmännen lever upp till sina skyldigheter som rör undervisning i modersmål och minoritetsspråk. Inspektionen ska också innefatta konsekvenser för huvudman som inte efterföljer gällande lagstiftning om nationella minoriteters rätt till sitt språk.

MÅLSÄTTNING 2023:

-Verka för att staten tar fram en utbildningsstrategi för meänkieli och dess varieteter.

1.6 SPRÅKCENTRUM FÖR MEÄNKIELI, SPRÅKVÅRD

Språkcentrum för meänkieli har under 2022 inrättats i Kiruna och Övertorneå. En styrgrupp är tillsatt och samverkan mellan riksförbundet och ISOF är påbörjat december 2022.

2018 anställdes den första språkvårdaren för meänkieli vid Institutet för språk och folkminnen. I dagsläget finns två språkvårdare.

MÅLSÄTTNING 2023:

- Samverka med Språkcentrum för meänkieli, särskilt i språk- och identitetsfrågor.

-Samverka med språkvårdarna.

2. KULTUR

Projektet *Kultursamlade verksamhet* är en förstudie 2020-2022 för att klargöra och förankra samverkansstruktur, organisationsform, uppdrag, huvudmannaskap och långsiktig finansiering för en kultursamlade verksamhet. Projektets finansiärer är Statens Kulturråd och Region Norrbotten. Projektet ägs av Föreningen Norden. I styrgruppen för projektet återfinns Region Norrbotten, STR-T, Met Nuoret, Tornedalsteatern och Luleå tekniska universitet.

Med hänvisning till text om kombinationsnäringsfång under punkt 1.3, HISTORIA, ser STR-T att det är av stor vikt att revitalisering av hantverkstraditioner kopplade till minoritetens kultur tar fart.

Förutsättningar för det småskaliga jordbruket bör också stärkas. Den meänkielitalande minoriteten är i dagsläget utesluten ur arbetet med konventionen om biologisk mångfald som Naturvårdsverket och Sametinget ansvarar för, varav samordningsansvaret ligger på Sametinget.

Tornedalsteatern är en av minoritetens största aktör inom synliggörande av den meänkielitalande befolkningens kultur, historia och språk genom scenkonst och därmed en viktig samverkanspart i förbundets strävan att stärka kulturen.

MÅLSÄTTNING 2023:

-Verka för delaktighet i projektet Kultursamlade verksamhet för tornedalingar, kväner och lantalaiset.

-Arbeta för inkludering i konventionen om biologisk mångfald.

-Inventera vilka personliga resurser som finns inom vårt område som skulle kunna vara delaktiga i revitalisering av hantverkstraditioner med anknytning till traditionell verksamhet inom området.

-Samverka med Tornedalsteatern för stärkt synliggörande av minoritetens kultur, historia och språk.

3. ATTRAHERA FLER MEDLEMMAR

De senaste årens positiva utveckling i identitetsfrågor har lett till ett ökat medlemsantal i förbundet. Förbundet får också starkare gehör för sina frågor. Det finns ett nyvaknat intresse för identitetsfrågor i samhället.

MÅLSÄTTNING 2023:

-Öka medlemsantalet med tio procent.

4. UTRYMME INOM MEDIA

Media är en viktig informations- och påverkansaktör för ett levande meänkieli.

I förhållande till finska och samiska är meänkieli kraftigt underrepresenterad i utbudet inom public service. Detta beror på att det endast är en handfull personer som representerar meänkieli inom public service. STR-T menar att det krävs utökade personella resurser för att öka programutbudet samt stärka kvaliteten. STR-T är av uppfattningen att journalister behöver kunskap om nationella minoriteter, detta bör vara en naturlig del i journalistutbildningarna.

MÅLSÄTTNING 2023 MEDIA:

-Säkerställa en långsiktig ökning av programproduktion inom public service med åtföljande ökning av sändningstimmar.

5. VÅRD OCH OMSORG

Liksom för andra områden har det inom vård och omsorg införts stärkta krav i lagstiftningen. Detta kräver nya satsningar inom vård och omsorg för att kunna bemöta individer på deras eget språk. Denna utmaning måste bemötas av samhället med en kompetensförsörjningsstrategi.

MÅLSÄTTNING 2023:

-Samråd och uppföljning med berörda myndigheter så att lagen efterlevs.

6. STRATEGISKA SAMVERKANSPARTNERS

Fortsätta samverka med organisationer i projekt och aktiviteter som rör identitet, jämställdhet, generationsväxling, språkrevitalisering, kultur, historia och inflytande.

MÅLSÄTTNING 2023:

-Anordna gemensamma aktiviteter med andra nationella minoriteter och organisationer.

-Utifrån förbundets möjliga arbetskapacitet starta samverkan med externa minoritetsaktörer.

Tidningen har månadsvis publicerat en eller två artiklar på meänkieli och svenska. STR-T konstaterar att stödet från Statens kulturråd är för lågt för att säkra god kvalitet på utbudet.

MÅLSÄTTNING 2023:

-En utökad och stadig budget för METavisi

STR-T:S MÅLSÄTTNING 2023 PROJEKT

Samverka med organisationer, kommuner och myndigheter i projekt som harmonierar med förbundets prioriterade frågor enligt punkt 1 ovan.

MÅLSÄTTNING 2023:

-De enskilda projekten ska bära sina egna kostnader.

